

Kansrijk onderwijs voor elke leerling

Ruim 1,3 miljoen kinderen en jongeren in Nederland hebben een (chronische) aandoening.¹ Bijna al deze jongeren starten net als hun gezonde leeftijdsgenoten vol enthousiasme op school waar zij kennis vergaren, zich ontwikkelen en zich kunnen voorbereiden op de toekomst. Het Jongerenpanel Zorg én Perspectief en de Werkgroep Jongeren in Woord en Beeld voor de JongerenTop 2019 krijgen nog te vaak signalen dat jongeren tegen drempels aanlopen, maatwerk missen en soms zelfs tussen wal en schip vallen. Té veel jongeren met ambitie, dromen en talenten vallen uit op school en komen thuis te zitten. Het is tijd om daar verandering in te brengen. Het is tijd voor onderwijs dat passend is voor iedereen, ongeacht hun diagnose, religie, familiesituatie, culturele achtergrond of geslacht. We pleiten daarom voor inclusief onderwijs waarin alle jongeren passende ondersteuning krijgen.

Helderheid over de mogelijkheden binnen het onderwijs

Om verschillende redenen moeten jongeren stoppen met school en komen zij thuis te zitten. We nemen jongeren met een chronisch aandoening als voorbeeld. Ruim een op de vier leerlingen heeft een chronische aandoening. Zij willen en kunnen allemaal onderwijs volgen, maar hebben hier soms wel extra ondersteuning bij nodig, zoals begeleiding, flexibele roosters, onderwijs (deels) op een andere locatie of extra tijd voor toetsen. Reguliere scholen kunnen gebruik maken van deze maatwerk mogelijkheden. Helaas zijn zowel jongeren als scholen vaak onvoldoende op de hoogte van wat er mogelijk is binnen het passend onderwijs en wordt er niet altijd gedacht wat in het belang van het kind is, iets wat vanuit het Kinderrechtenverdrag wel zou moeten. Jongeren weten niet altijd bij wie zij terecht kunnen op school voor hun vragen, aanpassingen of ondersteuning en het recht van participatie wordt niet altijd gefaciliteerd. Als leerlingen niet de mogelijkheid krijgen om hun mening te geven, is het ontzettend moeilijk voor de omgeving om te bepalen wat echt in het belang van de leerling is (Kinderrechtenverdrag, Artikel 12: Recht om gehoord te worden). En scholen weten vaak onvoldoende hoe zij op een goede manier jongeren kunnen ondersteunen. Sommige jongeren ervaren het passend onderwijs als een loterij waar het afhangt van geluk wie je als jongere tegen komt binnen de schoolomgeving en wat het beleid is ten aanzien van zorg. Zo gaf een van de jongeren aan *“Mijn school was vrij star; de regels waren belangrijker dan wat ik wilde en kon.”* Het gebrek aan kennis maakt scholen bovendien huiverig om maatwerk te bieden. Scholen kunnen aanpassingen hierdoor al gauw zien als een onevenredige belasting. Om passende onderwijsplekken ook écht mogelijk te maken en thuiszitten voor jongeren te voorkomen, is het essentieel dat jongeren weten waar zij recht op hebben (VN Rechten van personen met een handicap, Artikel 7 en Kinderrechtenverdrag, Artikel 12, Mening van het kind). Scholen moeten toegerust zijn om maatwerk te bieden en hierover actief te communiceren met leerlingen, familieleden en leerkrachten. Wij pleiten ervoor dat de ministers hierover, samen met jongeren, met onderwijskoepels, in gesprek gaan en de Onderwijsinspectie actief toezicht houdt op de informatievoorziening en het aanbod van ontwikkelingsgericht en gelijkwaardige maatwerk in het (passend) onderwijs (VN Verdrag van personen met een handicap, Preambule (o)).

Zorgcoördinator én docent: Essentieel voor kennis en begrip

Voor jongeren met een (chronische) aandoening is een deskundige zorgcoördinator essentieel als aanspreekpunt voor de juiste begeleiding en ondersteuning. Toch is de zorgcoördinator in de praktijk in veel gevallen niet of onregelmatig aanwezig op de onderwijsinstellingen, onvoldoende bekend bij jongeren en is diens globale kennis van medische zaken en maatwerk mogelijkheden niet vanzelfsprekend. Het kennisniveau en de beschikbaarheid verschilt bovendien sterk per

¹ Deze actuele omvang en samenstelling van de groep kinderen en jongeren met een chronische aandoening in Nederland is tot stand gekomen in samenwerking met Vektis, de databeheerder van zorgverzekeraars. Het onderzoek is uitgevoerd door het Verwey-Jonker Instituut met subsidie van FNO. Voor het volledige rapport zie: van Hal, L., Tierolf, B., van Rooijen, M., & van der Hoff, M. (2019). *Een actueel perspectief op kinderen en jongeren met een chronische aandoening in Nederland: Omvang, samenstelling en participatie*. Verwey-Jonker Instituut: Utrecht.

onderwijsinstelling en regio en wordt onvoldoende gedeeld binnen de school. Zeker wanneer extra maatregelen worden getroffen voor deze jongeren is het van belang dat alle docenten weten hoe ze hiermee om moeten gaan en het als normaal zien. Het Jongerenpanel krijgt nu nog vaak signalen dat jongeren van docenten te horen krijgen dat er weinig maatwerk mogelijk is, wat erg demotiverend werkt. Voor jongeren kan dit een wereld van verschil betekenen: *“Mijn docent betrok me overal heel erg goed bij, ook al zat ik meestal thuis. Dat heeft me erg geholpen met mijzelf kunnen zijn en te kunnen doen wat ik wil.”* Door een structurele inbedding van een deskundige zorgcoördinator en zijn of haar kennis op elke onderwijsinstelling, kan er op tijd passende ondersteuning worden geboden en kan thuiszitten worden voorkomen.

Onderwijs als voorbeeldfunctie

Het is belangrijk dat we een inclusieve houding waarin kansen en mogelijkheden centraal staan, ontwikkelen in het onderwijs. Uitvallen kan gebeuren bij ieder van ons op elk moment in het leven: *“Ik wil niet stoppen met school, omdat ik mijn dromen wil waarmaken”*. Als we vanuit het onderwijs al een inclusief mini-maatschappij realiseren zal dat invloed hebben op iedereen. Een houding ontwikkelen waarin niemand achter gelaten mag worden, we verantwoordelijkheid voelen voor elkaar en gelijkwaardigheid de norm wordt. Makkelijker gezegd dan gedaan! Diversiteit is nodig en een andere beleving kan je eigen denkkaders verrijken door je beter voor te bereiden op de toekomst. We moeten het gesprek hierover starten en verder brengen, want alleen dan kunnen we drempels omzetten naar kans. Leerlingen met een extra zorgbehoefte zijn een duidelijk voorbeeld van hoe belangrijk het is om aan met elkaar aan een inclusieve houding te werken. Door al vroeg op school aan kinderen en jongeren te vertellen: ‘je hoort erbij en we vinden ook een plek voor jou op school’ dragen we bij aan een wereld waarin alle jongeren leren dat diversiteit en verschillen waardevol zijn. Mét in plaats van over de leerlingen praten is hierbij een belangrijke voorwaarde

Deel best practices en zorg voor borging

Gelukkig zijn er in Nederland vele initiatieven en best practices om het aantal thuiszitters te verminderen en thuiszitten te voorkomen, bijvoorbeeld In1School en de Transitieroute.

In1School: Inclusief onderwijs zónder thuiszitters

Het project In1School van Defence for Children laat zien dat inclusief onderwijs mogelijk is. Samen met kinderen, jongeren, enkele inclusieve scholen en andere deskundigen maakt het project kennis, ervaringen en goede voorbeelden van inclusief primair onderwijs beschikbaar voor alle scholen, wijkteams en gemeenten in Nederland. Na verschillende regionale bijeenkomsten, workshops en masterclasses is alle beschikbare kennis en ervaringen over inclusief onderwijs vertaald naar praktische handreikingen en een concreet stappenplan voor alle scholen die met inclusief onderwijs aan de slag willen. In1School laat zien dat inclusief onderwijs mogelijk is én de eerste stap naar het voorkomen van thuiszitten voor alle leerlingen. Het stappenplan is af, maar de inzet en betrokkenheid van landelijke partijen is noodzakelijk om voor alle jongeren het risico van thuiszitten om te zetten naar kansen in het onderwijs. Daarom roepen we op tot het nog breder delen van kennis van het project In1School met landelijke partijen, scholen en jongeren.

Transitieroute: Voorkom thuiszitten op én na school

Thuiszitten is ook op het mbo een groot probleem, niet alleen tijdens de verplichte schooltijd maar ook ná het behalen van het diploma. Voor veel jongeren met een (chronische) aandoening is de stap naar de arbeidsmarkt namelijk te groot met als gevolg dat jongeren voortijdig uitvallen of hun baan niet weten te behouden. Het project de Transitieroute biedt een oplossing: leerlingen met een ondersteuningsbehoefte worden een jaar voor het afronden tot een jaar na het afronden van de opleiding geholpen met het maken van een plan – samen met de onderwijsinstelling, het bedrijfsleven en de gemeente – voor het afronden van school en vinden van werk. Na een pilot met 9 mbo-instellingen is een alliantie met KBA Nijmegen, FNO, MBO Raad, Rea College, NJR en anderen aan de slag om regio's te ondersteunen bij de invulling van de eerste Transitieroutes en verdere landelijke uitrol. Maar ook de inzet en betrokkenheid van landelijke partijen is

noodzakelijk om voor jongeren het risico van de stap naar de arbeidsmarkt om te zetten in een kans op een mooie baan. Daarom roepen wij op tot het ondersteunen van regionale pilots om Transitieroutes op te zetten om te komen tot een landelijke uitrol.

Nothing about us, without us!

Jongeren worden vaak nog niet gehoord in het debat over thuiszitters. Jongeren met alle vormen van ervaringsdeskundigheid verdienen en hebben het recht om een structurele en prominente plek aan tafel te krijgen. Wij kunnen inzicht geven in de drempels én mogelijke oplossingen voor jongeren met en zonder een (chronische) aandoening. Vanuit de praktijk zien wij waar beleid, regels en procedures werken en waar verbetering nodig is op school en daar praten we graag over mee om samen tot betere veranderingen te komen vanuit het jongeren bekeken! Uiteindelijk zijn wij het meest deskundig als het gaat over wat we nodig hebben tot vol en gelijkwaardig participatie te komen binnen het onderwijs. Jongerenparticipatie mag niet iets zijn wat afgevinkt wordt op een lijstje; de input moet op structurele wijze meegenomen worden. Alleen op die manier neem je jongerenparticipatie serieus. Hoe?

- ✓ Creëer een signaalteam voor en met jongeren om concrete praktijkcases te bespreken en beleid te verbeteren.
- ✓ Praat mét en niet over jongeren over onderwijs, thuiszitters en kansen.
- ✓ Veranker de stem van jongeren in elk project, coalitie, team of samenwerkingsverband gericht op jongeren bij het maken én uitvoeren van beleid.
- ✓ Zorg dat er een landelijk informatiecampagne is, gemaakt met jongeren, waarbij jongeren geïnformeerd worden over hun rechten en de manieren hoe ze hun stem gelijkwaardig kunnen laten horen.
- ✓ Zie jongeren als volwaardige gesprekspartner met essentiële deskundigheid die volwassenen nodig hebben om tot een inclusief maatschappij te komen: niet alleen om ervaringen op te halen, maar juist om *gezamenlijk* verschil te maken.

En zo zijn er nog veel meer manieren om de stem van jongeren nadrukkelijker een plek te geven in de maatschappij. Nothing about us, without us! Zo maken we van drempels samen nieuwe kansen.

Met de Landelijke Actieweek voor Thuiszitters zetten we in op structurele aandacht met, door en voor jongeren die thuis zijn komen te zitten. In de komende maanden gaan we, als Jongerenpanel Zorg én Perspectief en werkgroep Jongeren in Woord en Beeld, graag met u verder in gesprek over hoe we thuiszitten in de toekomst kunnen voorkomen.